

ACADEMIA ROMÂNĂ

ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

METODE DE MĂSURARE A SCHIMBĂRII SOCIALE ÎN SFERA FAMILIEI

Conducător de doctorat,

Voicu Mălina, Dr.

Doctorand,

Văsioiu (Mocanu) Sorana

2024

Cuprins teză de doctorat

Rezumat	Error! Bookmark not defined.
Cuprins.....	Error! Bookmark not defined.
Lista figurilor	Error! Bookmark not defined.
Lista tabelelor.....	Error! Bookmark not defined.
Introducere	Error! Bookmark not defined.
2. Schimbările sociale din sfera familiei și genograma ca instrument complex în studiul sistemelor și al dinamicii familiale. O trecere în revistă a literaturii existente...	Error! Bookmark not defined.
2.1. Studiul familiei - domeniu complex și interdisciplinar	Error! Bookmark not defined.
2.2. Familia românească: tranziție și transformare	Error! Bookmark not defined.
3. Genograma - instrument complex în studiul familiei	Error! Bookmark not defined.
3.2. Originile și definirea conceptului de genogramă	Error! Bookmark not defined.
3.3. Construirea și componentele unei genograme	Error! Bookmark not defined.
3.3. Avantajele și utilitatea genogramei în cercetarea familiei ..	Error! Bookmark not defined.
3.4. Provocări și limite în utilizarea genogramei	Error! Bookmark not defined.
4. Vigneta fertilității familiei. Studiu de caz: arborele decizional privind fertilitatea.	Error! Bookmark not defined.
Abstract.....	Error! Bookmark not defined.
4.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
4.2. Trecerea în revistă a literaturii de specialitate.....	Error! Bookmark not defined.
4.3. Precizări metodologice.....	Error! Bookmark not defined.

4.4. Prezentarea și interpretarea rezultatelor	Error! Bookmark not defined.
4.5. Discuție.....	Error! Bookmark not defined.
4.6. Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
5. Transmiterea transgenerațională a fertilității și satisfacția maritală: influența celor două dimensiuni asupra fertilității proiectate	Error! Bookmark not defined.
5.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
5.2. Trecerea în revistă a literaturii	Error! Bookmark not defined.
5.2.1. Fertilitatea proiectată și decizia privind fertilitatea.....	Error! Bookmark not defined.
5.2.2. Transmiterea transgenerațională a fertilității.....	Error! Bookmark not defined.
5.2.3. Intențiile privind fertilitatea - modele teoretice.....	Error! Bookmark not defined.
5.2.4. Relația calității relației maritale/de cuplu cu fertilitatea în literatura existent.....	Error! Bookmark not defined.
5.2.5. Utilizarea genogramelor în studiul fertilității	Error! Bookmark not defined.
5.3. Material și metodă	Error! Bookmark not defined.
5.3.1. Date	Error! Bookmark not defined.
5.3.2. Metode utilizate în analiză	Error! Bookmark not defined.
5.4. Prezentarea rezultatelor	Error! Bookmark not defined.
5.4.1. Analiza genogramelor	Error! Bookmark not defined.
5.4.2. Validarea genogramei - analiză multivariate	Error! Bookmark not defined.
5.5. Discuție.....	Error! Bookmark not defined.
5.5. Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
6. Familia în criza și dinamica puterii în context transgenerațional	Error! Bookmark not defined.
6.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
6.2. Relații de putere în familie	Error! Bookmark not defined.
6.2.1. Transmiterea transgenerațională a dinamicii puterii în familie ...	Error! Bookmark not defined.
6.3. Metodologie.....	Error! Bookmark not defined.

6.4. Studiul de caz și genograma.....	Error! Bookmark not defined.
6.4.1. Triunghiul puterii.....	Error! Bookmark not defined.
6.4.2. Strategii relaționale transmise transgenerațional	Error! Bookmark not defined.
6.4.3. Transmiterea transgenerațională a regulilor privind rolurile de gen..	Error! Bookmark not defined.
6.4.4. Activarea strategiilor vechi în perioade de criză	Error! Bookmark not defined.
6.4.5. Efectele crizei asupra relațiilor de putere familiale.....	Error! Bookmark not defined.
6.4.6. Recomandări pentru gestionarea relațiilor de putere în familie ..	Error! Bookmark not defined.
6.5. Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
7. Concluzii generale.....	Error! Bookmark not defined.
8. Discuție	Error! Bookmark not defined.
9. Referințe	Error! Bookmark not defined.
10. Anexe.....	Error! Bookmark not defined.
Anexa nr 1. Ghidul interviurilor cu familiile pentru construirea genogramelor	Error! Bookmark not defined.
Anexa 2 - Transmiterea transgenerațională a fertilității și satisfacția maritală: influența celor două dimensiuni asupra fertilității proiectate	Error! Bookmark not defined.

Rezumat

1. Introducere și cadrul teoretic

Familia, ca unitate socială fundamentală și matrice primară de socializare a indivizilor, a constituit un subiect central de studiu pentru sociologie, antropologie, psihologie și medicină încă de la începutul apariției științelor sociale moderne. De la filosofi antici precum Aristotel, care vedea familia ca piatra de temelie a societății (Goody, 1989; Murdock, 1949), la sociologi precum Émile Durkheim, care a subliniat rolul crucial al familiei în menținerea ordinii sociale prin transmiterea normelor și valorilor de la o generație la alta (Parsons, 1955), instituția familială a fost recunoscută ca un sit esențial al reproducerii și transformării sociale.

Cu toate acestea, familia nu este o entitate statică și monolitică, ci o configurație dinamică de relații și roluri în continuă evoluție, modelată profund de forțele istorice, economice și culturale ale fiecărei epoci (Cheal, 1991). Odată cu marile transformări sociale aduse de industrializare, urbanizare, emanciparea femeilor și globalizare în ultimele două secole, structura și funcțiile familiei au suferit schimbări majore (Coontz, 2016). De la familia extinsă patriarhală puternic înrădăcinată în relații de rudenie și producție agricolă, caracteristică societăților tradiționale, s-a trecut treptat la modelul familiei nucleare, mult mai mobile și individualizate, centrate în jurul relației afective dintre soți și copii (Parsons, 1955). În același timp, au proliferat noi forme familiale alternative, de la familii monoparentale și recompuse la cupluri necăsătorite și familii homosexuale, reflectând o diversificare fără precedent a aranjamentelor de viață privată (Stacey, 1996).

Aceste transformări radicale și multidimensionale ale realității familiale contemporane acuc în fața cercetătorilor provocări epistemologice și metodologice deosebite. Pentru a surprinde în mod adecvat complexitatea și dinamismul vieții de familie actuale, sunt necesare noi abordări teoretice și instrumente de investigare care să depășească limitele perspectivelor statice, individualizate și unidimensionale (Allen et. al, 2012; Handel, 1996). Este nevoie de cadre

conceptuale care să integreze nivelurile micro, mezo și macrosociale de analiză, evidențind modul în care procesele psihologice, interacțiunile interpersonale și structurile socio-culturale se intersectează și se modelează reciproc în producerea și reproducerea configurațiilor familiale (LaRossa & Reitzes, 1993; Osmond & Thorne, 1993; Rodgers & White, 1993). De asemenea, sunt esențiale metodologii care să permită o analiză diacronică și contextuală a evoluției familiei de-a lungul generațiilor, surprinzând atât continuitatea tiparelor transgeneraționale cât și emergența unor noi dinamici relaționale ca răspuns la schimbările mediului social (Elder, Johnson, & Crosnoe, 2003).

Pornind de la aceste considerente, prezenta lucrare propune utilizarea genogramei, un instrument de reprezentare grafică a sistemelor familiale extins pe mai multe generații, provenit din domeniul terapiei de familie, ca metodă inovatoare de analiză sociologică a realității familiale contemporane (McGoldrick, Gerson, & Petry, 2008). Genograma, dezvoltată inițial de către întemeietorul terapiei familiale Murray Bowen în anii 1970 (Bowen, 1978; Kerr, 2000), permite cartografierea vizuală a structurii, relațiilor și evenimentelor semnificative din istoria unei familii extinse, folosind un sistem standardizat de simboluri pentru a indica legăturile de rudenie, divorțurile, decesele, bolile fizice sau psihice majore, relațiile dintre membrii și alte date relevante (McGoldrick et al., 2008). Dincolo de simpla inventariere a membrilor familiei, genograma oferă o perspectivă sistemică asupra modului în care diversele subsisteme și relații familiale interacționează și evoluează în timp, evidențiând tiparele comportamentale și emoționale transmise de-a lungul generațiilor (Kerr & Bowen, 1988).

Prin adoptarea unei viziuni transgeneraționale și multidimensionale asupra familiei, genograma depășește focalizarea limitată pe familia nucleară și pe prezentul imediat, contextualizând configurațiile familiale actuale în orizontul mai larg al istoriei și rețelelor familiale extinse (McGoldrick et al., 2008). Ea permite astfel ancorarea studiului familiei în matricea sa socială și temporală, evidențiând modul în care transformările de la nivelul macro al societății, precum schimbări în sistemul economic, politic sau cultural, se reflectă și se articulează cu dinamicile micro ale relațiilor și identităților familiale (Bengston, 2001; Hareven, 2000). În același timp, genograma facilitează analiza modului în care anumite tipare de funcționare familială, scripturi de rol și traume psihologice se transmit și se reproduc de la o

generație la alta, modelând traiectoriile individuale și configurând spațiul posibilităților pentru schimbarea socială (Bowen, 1978; Kerr & Bowen, 1988).

Pornind de la originile sale în practica clinică a terapiei familiale, unde a fost utilizată pentru evaluarea sistemelor familiale și ghidarea intervențiilor terapeutice (McGoldrick et al., 2008), genograma a cunoscut în ultimele decenii o extindere semnificativă a aplicațiilor sale în diverse domenii, de la psihologie și asistență socială la medicină și consultanță în afaceri (DeMaria, Weeks, & Hof, 1999; Frost & Meyer, 2017). Cu toate acestea, potențialul său ca instrument de cercetare sociologică a familiei a rămas în mare măsură neexploatat, în pofida unor utilizări sporadice și limitate în studii calitative (Fraiberg & Fraiberg, 2017; Watts-Jones, 2004). Prezenta lucrare își propune să contribuie la valorificarea acestui potențial, demonstrând utilitatea genogramei pentru analiza unor aspecte centrale ale schimbării sociale din sfera familiei, precum tranziția spre modernitate a modelelor familiale în analizafertilității, natalitatea și legătura acesteia cu calitatea relațiilor de cuplu privitătransgenerațional, relațiile de gen și modalitățile de adaptare a familiei la crize majore.

În acest scop, sunt discutate în detaliu caracteristicile definatorii ale genogramei ca metodă de reprezentare și analiză a sistemelor familiale, evidențiind avantajele și limitările sale în raport cu alte instrumente utilizate în mod tradițional în sociologia familiei, precum statisticile demografice, sondajele sau interviurile în profunzime (Bianchi & Milkie, 2010; White & Klein, 2008). Sunt prezentate principalele elemente și etape ale construirii unei genograme, de la stabilirea persoanelor care fac parte din familie și colectarea informațiilor demografice de bază, până la reprezentarea grafică a relațiilor dintre membrii familiei și a evenimentelor semnificative din istoria acesteia, folosind un sistem standardizat de simboluri (McGoldrick et al., 2008). De asemenea, sunt abordate unele considerente etice și provocări metodologice inerente utilizării genogramelor în cercetarea sociologică, precum asigurarea confidențialității și anonimizarea datelor sensibile, validitatea informațiilor auto-raportate de către participanți sau dificultatea generalizării rezultatelor obținute pe eșantioane restrânse (Creswell & Poth, 2017; Patton, 2015).

Dincolo de aceste aspecte tehnice, un argument central al lucrării este că prin capacitatea sa unică de a integra și sintetiza vizual o cantitate mare de informații despre structura, istoria și dinamica relațională a sistemelor familiale, genograma poate oferi o perspectivă privilegiată asupra modului în care familia, ca microsistem social, reflectă, mediază și modelează procesele

de schimbare socială la scară largă (Bronfenbrenner, 1979; Hareven, 2000). Prin "împachetarea" unor date complexe și multidimensionale într-un format intuitiv și accesibil, genograma facilitează sesizarea unor conexiuni și tipare transgeneraționale care pot trece neobservate cu alte metode de cercetare, permițând formularea unor noi întrebări și ipoteze cu privire la articularea dintre traiectoriile individuale, dinamicile familiale și transformările sociale (Bengtson et al., 2002; Elder et al., 2003).

În același timp, prin focalizarea sa asupra transmiterii transgeneraționale a tiparelor de comportament și a traumelor psihologice, genograma atrage atenția asupra dimensiunii temporale profunde a realității familiale, evidențiând persistența "fantomelor" trecutului în modelarea prezentului și configurarea viitorului (Bowen, 1978; Kerr & Bowen, 1988). Ea invită astfel la o regândire a familiei nu doar ca un simplu aranjament structural sau un set de roluri sociale, ci ca un proces dinamic de "facere" și "refacere" a relațiilor și identităților de-a lungul generațiilor, în dialogul continuu cu un context socio-istoric în schimbare (Bengtson & Allen, 2009; Coontz, 2000). Prin urmare, dincolo de aplicațiile sale metodologice punctuale, genograma poate inspira și o reconceptualizare teoretică a obiectului sociologiei familiei, în sensul unei abordări mai procesuale, relaționale și contextuale (Widmer, Aeby, & Sapin, 2013).

În concluzie, prin propunerea utilizării genogramei ca metodă de analiză sociologică a familiei, prezenta lucrare aspiră să deschidă noi orizonturi pentru înțelegerea și investigarea modului în care această instituție socială fundamentală se transformă și se adaptează în contextul schimbărilor sociale accelerate ale modernității (Cherlin, 2010; Stacey, 1996). Pornind de la premisa că familia reprezintă în același timp un rezervor al continuității și un laborator al inovației sociale (Goldscheider & Waite, 1991; Hochschild, 2003), studiul de față argumentează că acest instrument care permite cartografierea vizuală a transmiterii transgeneraționale și a dinamicii relaționale a sistemelor familiale poate oferi o fereastră privilegiată asupra proceselor complexe și multidimensionale ale schimbării sociale (McLanahan & Percheski, 2008; Widmer et al., 2013). Prin integrarea perspectivelor micro și macro, psihologice și sociologice, sincronice și diacronice, genograma are potențialul de a ancora analiza sociologică a familiei în realitatea concretă și multistratificată a experienței umane, contribuind la edificarea unor teorii mai nuanțate și responsive la provocările lumii contemporane (Bengtson & Allen, 2009; Coontz, 2000).

Desigur, utilizarea genogramei în cercetarea familiei nu este lipsită de limitări și dificultăți, de la caracterul selectiv și subiectiv al informațiilor furnizate de participanți la problemele de validitate și replicabilitate a interpretărilor (McGoldrick et al., 2008), aspecte care vor fi abordate în detaliu în paginile următoare. Cu toate acestea, prin capacitatea sa de a sintetiza și de a face inteligibile conexiunile complexe dintre biografiile individuale, relațiile familiale și forțele sociale, acest instrument oferă o modalitate inedită și prețioasă de a surprinde familia în mișcare, ca realitate vie și dinamică (Cherlin, 2010; J. Scott, 2007). Rămâne ca studiile ulterioare să rafineze și să extindă această metodologie, explorându-i aplicațiile în diverse contexte culturale și problematice specifice, pentru a valorifica pe deplin potențialul său euristic în descifrarea enigmei familiei ca matrice a socialului (Baca Zinn, Eitzen, & Wells, 2015).

2. Studiul de caz privind vigneta fertilității familiei și arborele decizional

Primul studiu al lucrării de față își propune să testeze utilitatea genogramei ca instrument de analiză a factorilor decizionali care influențează fertilitatea la diferite niveluri ale realității sociale: micro (individual), mezo (relațional și comunitar) și macro (societal și cultural). Această abordare pornește de la premisa că deciziile reproductive ale indivizilor și cuplurilor nu sunt simple acte biologice sau opțiuni pur personale, ci sunt în mod fundamental modelate de o multitudine de forțe psihologice, sociale, economice și culturale care operează în interacțiune complexă (Balbo, Billari, & Mills, 2013). Prin urmare, pentru a înțelege în profunzime dinamica fertilității, este nevoie de instrumente metodologice capabile să surprindă și să reprezinte aceste influențe multidimensionale și interconectate (Bernardi, 2013).

În acest scop, studiul recurge la analiza aprofundată a unui caz particular, și anume a genogramei unei familii extinse pe parcursul a trei generații. Prin interviuri semi-structurate cu membri cheie ai familiei și prin reconstrucția minuțioasă a istoriei și relațiilor familiale pe baza documentelor și mărturiilor disponibile, am reușit să construiesc ceea ce am denumit "arborele decizional" privind fertilitatea (Mocanu, 2023). Această reprezentare grafică inovatoare, inspirată din tehnica genogramei utilizată în terapia de familie, permite vizualizarea tiparelor reproductive și a valorilor asociate cu numărul de copii dorit, așa cum sunt ele transmise, negociate și transformate de-a lungul generațiilor în interacțiune cu contextul social mai larg.

Rezultatele acestui demers exploratoriu scot în evidență o serie de factori cheie care par să modeleze în mod semnificativ deciziile privind fertilitatea în cadrul familiei analizate. În primul rând, se observă că, în pofida aparențelor patriarhale și a discursului manifest care atribuie autoritatea decizională bărbatului, în realitate femeile din familie dețin o influență preponderentă în stabilirea numărului de copii pe care îi vor avea. Aceste femei puternice, adevărate matriarhe în spatele ușilor închise, par să acționeze ca factori decizionali principali în sfera reproducerii, negociind fertilitatea atât în interiorul relației de cuplu, cât și în raport cu constrângerile și oportunitățile contextului lor social specific. Această constatare sugerează persistența unor structuri matriliare subiacente în cultura familiei, în ciuda unei ideologii explicite de factura patriarhală (Bernardi & Oppo, 2008).

Un al doilea aspect important evidențiat de analiza genogramei este impactul major al nivelului de educație, în special al celui atins de femei, asupra comportamentului reproductiv (Mureșan & Hoem, 2010). Se observă astfel că, pe măsură ce femeile din generațiile succesive au acces la studii superioare și la oportunități profesionale tot mai diverse, apare o tendință clară de amânare a maternității și de reducere a numărului de copii față de generațiile anterioare. Această dinamică reflectă schimbări profunde în statusul social al femeilor și în sistemul de valori familiale, în sensul unei accentuări a aspirațiilor individuale de dezvoltare personală, realizare profesională și autonomie (Rotariu, 2006). Educația devine astfel un factor de emancipare și individualizare, care transformă profund semnificațiile și motivațiile asociate cu procrearea.

Nu în ultimul rând, "arborele decizional" al fertilității ilustrează în mod elocvent influența factorilor economici, culturali și a evenimentelor sociale marcante asupra comportamentului reproductiv al membrilor familiei de-a lungul timpului (Rotariu, 2010). Astfel, perioadele de criză economică, regimurile politice restrictive sau valorile religioase dominante par să fi avut un impact major asupra deciziei de a avea mai mulți sau mai puțini copii în anumite etape ale istoriei familiei. De exemplu, perioada de tranziție de la economia agricolă la cea industrială pare să fi favorizat o reducere a dimensiunii familiei, în condițiile migrației spre oraș și a creșterii costurilor asociate cu creșterea copiilor. Similar, politicile pronataliste ale regimului comunist par să fi încurajat o natalitate mai ridicată în rândul generației care a trăit perioada respectiva, în timp ce liberalizarea avortului și accesul la mijloace moderne de contracepție ulterior au facilitat un

control mai mare asupra fertilității. Aceste constrângeri și oportunități structurale sunt însă filtrate și negociate prin prisma unor dinamici intrafamiliale specifice, precum relațiile de putere dintre genuri și generații, viziunile culturale asupra familiei și rolurilor de gen, precum și aspirațiile și proiectele de viață individuale (Bernardi, 2003).

Dincolo de acești factori explicativi evidențiați, o contribuție importantă a studiului este aceea de a arăta în mod concret modul în care genograma poate fi utilizată ca instrument de explorare a determinantilor sociali ai fertilității. Prin capacitatea sa unică de a reprezenta vizual transmiterea transgenerațională a valorilor și practicilor reproductive, precum și negocierea acestora în raport cu oportunitățile și constrângerile contextuale specifice fiecărui moment istoric, genograma permite o înțelegere procesuală, dinamică și contextuală a deciziilor reproductive (Mocanu, 2023). Ea ancorează analiza sociologică a fertilității în înțelegerea configurațiilor familiale specifice și a modului în care acestea se transformă de-a lungul generațiilor sub influența forțelor sociale mai largi (Bernardi, 2013). În același timp, prin focusul său asupra biografiilor individuale interconectate, genograma evidențiază modul în care tiparele culturale abstracte sunt încorporate, negociate și eventual transformate prin intermediul acțiunii actorilor sociali (Elder, 1998).

Desigur, caracterul idiografic al studiului de caz limitează generalizabilitatea acestor constatări la întreaga populație. Cu toate acestea, prin bogăția și profunzimea datelor calitative pe care le pune la dispoziție, acest demers empiric deschide perspective valoroase pentru înțelegerea modului în care factorii de la diferite niveluri ale realității sociale, de la cel individual la cel societal, se intersectează în modelarea unor decizii aparent foarte personale precum cele legate de numărul de copii. Mai mult, prin ilustrarea modului de operare a genogramei pe un exemplu concret, studiul demonstrează potențialul acestui instrument de a facilita analiza unor procese sociale complexe precum tranziția demografică, trecerea de la familia extinsă la cea nucleară sau emanciparea femeilor și impactul acesteia asupra fertilității (Rotariu, 2006).

Pentru a consolida și nuanța aceste prime rezultate explorative este însă nevoie de replicarea abordării metodologice propuse pe eșantioane mai ample și mai diversificate de familii, care să permită comparații în funcție de mediul rezidențial, nivelul socioeconomic sau etnie. De asemenea, coroborarea datelor calitative obținute prin genograme cu analize cantitative la nivel populațional, prin intermediul recensămintelor, statisticilor demografice și studiilor

panel, ar putea contribui la o înțelegere și mai aprofundată a determinanților sociali ai fertilității și a mecanismelor prin care aceștia operează (Balbo et al., 2013). Nu în ultimul rând, extinderea analizei către alte contexte culturale și naționale ar putea evidenția particularitățile și elementele comune ale dinamicii fertilității în societățile contemporane (Bernardi & Hutter, 2007).

Indiferent de direcțiile ulterioare de cercetare, studiul de față demonstrează utilitatea valorificării genogramei ca instrument inovator în arsenalul metodologic al sociologiei familiei și fertilității. Prin focalizarea asupra transmiterii intergeneraționale a semnificațiilor, normelor și practicilor reproductive, precum și asupra interacțiunii acestora cu contextele sociale în schimbare, genograma poate contribui la edificarea unor modele explicative mai comprehensive și nuanțate ale comportamentului reproductiv uman. În același timp, prin potențialul său de a facilita implicarea activă a actorilor sociali în procesul de cercetare și de a le stimula autoreflexivitatea cu privire la propriile traiecte familiale, genograma ar putea juca un rol important în diseminarea cunoașterii sociologice și în stimularea unor dezbateri publice informate cu privire la problemele stringente ale politicilor demografice și familiale în societățile actuale (Neyer & Bernardi, 2011).

Concluzionând, studiul de față reprezintă o contribuție importantă la avansarea cunoașterii sociologice cu privire la determinanții sociali ai fertilității, prin ilustrarea modului în care genograma poate fi utilizată ca instrument de analiză a acestei problematice complexe. Dincolo de constatările empirice punctuale, valoarea principală a demersului constă în evidențierea potențialului genogramei de a ancora înțelegerea comportamentului reproductiv în dinamica relațiilor și transmiterilor familiale transgeneraționale, precum și în interacțiunea acestora cu contextele sociale, economice și culturale în continuă schimbare.

La nivel micro, genograma permite explorarea modului în care deciziile aparent individuale cu privire la fertilitate sunt de fapt profund modelate de valorile, normele și practicile transmise în familie de la o generație la alta, fie prin socializare directă, fie prin intermediul memoriei și narațiunilor familiale (Bernardi, 2013). Totodată, ea poate evidenția modul în care aceste modele moștenite sunt negociate și eventual reformulate de către actorii sociali în raport cu aspirațiile și constrângerile lor biografice specifice, precum educația, cariera sau relația de cuplu (Keim, 2011).

La nivel mezo, genograma facilitează înțelegerea rolului rețelelor sociale, în special al celor de rudenie, în modelarea comportamentului reproductiv, prin intermediul sprijinului social, al controlului normativ sau al difuziunii inovațiilor comportamentale (Bernardi & Klärner, 2014). De asemenea, ea poate surprinde modul în care evenimentele și tranzițiile din cursul vieții individual, precum intrarea în uniune, separarea sau decesul unui partener, sunt interconectate cu tranzițiile și evenimentele care au loc în rețeaua familială extinsă, generând efecte complexe asupra fertilității (Bras et al., 2013).

Nu în ultimul rând, la nivel macro, genograma poate ajuta la înțelegerea modului în care tiparele culturale, politicile sociale sau condițiile socioeconomice modelează în mod diferențiat comportamentul reproductiv al indivizilor și familiilor în funcție de poziția lor în structura socială (Balbo et al., 2013). Astfel, ea poate evidenția impactul unor fenomene precum tranziția către modernitate, industrializarea, urbanizarea sau creșterea participării femeilor în câmpul muncii asupra timing-ului și intensității fertilității (Rotariu, 2010). În același timp, arată cum aceste influențe macro sunt filtrate și negociate în mod specific la nivelul diferitelor categorii sociale sau generații.

Este important de subliniat faptul că genograma nu reprezintă doar un instrument de culegere și analiză a datelor, ci și un suport pentru stimularea autorefecției participanților cu privire la propriile traiecte familiale și reproductive (Levin & Trost, 1999). Prin co-construcția genogramei în cadrul interviului, participanții sunt încurajați să conștientizeze și să explice legăturile dintre deciziile lor personale și modelele culturale, condițiile sociale sau experiențele generațiilor anterioare din familie. Acest proces poate genera la rândul său schimbări în percepțiile, atitudinile și chiar comportamentele lor legate de fertilitate (McGoldrick, 2016).

Această dimensiune transformativă a genogramei ca practică reflexivă sugerează și unele potențiale aplicații practice ale utilizării sale dincolo de domeniul strict academic. Astfel, genograma ar putea fi utilizată în cadrul serviciilor de planificare familială sau de consiliere pentru probleme de fertilitate, pentru a ajuta beneficiarii să conștientizeze influențele psihosociale care le modelează deciziile reproductive și pentru a dezvolta strategii adecvate de realizare a intențiilor lor de fertilitate (Watts & Shrader, 1998). De asemenea, genogramele realizate pe eșantioane reprezentative ar putea oferi o bază empirică valoroasă pentru

fundamentarea și evaluarea politicilor publice în sfera familială și demografică (Neyer & Bernardi, 2011).

Desigur, asemenea aplicații practice presupun și o serie de provocări și dileme etice care trebuie atent considerate, de la asigurarea consimțământului informat și a confidențialității participanților până la evitarea potențialelor efecte iatrogene ale explorării unor subiecte sensibile precum trauma, abuzul sau disfuncționalitatea familială (Crowell, 2014). În acest sens, este esențială dezvoltarea unui cadru etic riguros care să ghideze utilizarea genogramelor în cercetare și practică, precum și formarea adecvată a cercetătorilor sau practicienilor care le utilizează (Goodwin & O'Connor, 2015).

Dincolo de aceste aspecte, prin potențialul său de a genera noi perspective și ipoteze cu privire la dinamica populațională, studiul de față invită la o reconsiderare a rolului analizei calitative în demografia contemporană (Bernardi & Hutter, 2007). Fără a contesta importanța analizelor cantitative bazate pe date agregate, el sugerează necesitatea complementării acestora cu explorări în profunzime ale experiențelor trăite și semnificațiilor atribuite de indivizi și familii evenimentelor și proceselor demografice în care sunt implicați (Randall & Koppenhaver, 2004). Doar printr-o astfel de abordare integratoare, care să combine măsurarea precisă a trendurilor cu înțelegerea nuanțată a mecanismelor explicative, demografia își poate îndeplini pe deplin menirea de știință socială (Bernardi, 2014).

Prin ilustrarea utilizării genogramei în exploatarea determinantilor sociali ai fertilității, acest studiu deschide noi orizonturi pentru înțelegerea comportamentului reproductiv uman în toată complexitatea sa. Rezultatele sale demonstrează faptul că deciziile legate de fertilitate nu sunt simple acte individuale, ci rezultanta unor procese de negociere și construcție a sensului în cadrul rețelelor familiale și sociale, în interacțiune dinamică cu contextele culturale și structurile sociale. Totodată, ele sugerează că aceste procese pot fi cel mai bine surprinse prin metode calitative care să permită explorarea în profunzime a semnificațiilor, experiențelor și interacțiunilor actorilor sociali. Nu în ultimul rând, studiul evidențiază potențialul genogramei ca instrument inovator atât pentru avansarea cunoașterii academice, cât și pentru informarea practicilor și politicilor din sfera familiei și populației.

3. Studiul privind transmiterea transgenerațională a fertilității și calitatea relației de cuplu

Al doilea studiu al lucrării își propune să investigheze interacțiunea complexă dintre două seturi de factori care influențează intențiile de fertilitate ale cuplurilor: pe de o parte, transmiterea intergenerațională a comportamentelor și atitudinilor legate de fertilitate, iar pe de altă parte, calitatea relației dintre parteneri. Pornind de la premisa că deciziile reproductive sunt în mod esențial decizii luate în cuplu, prin negociere și acomodare reciprocă între preferințele, valorile și aspirațiile partenerilor (Miller & Pasta, 1995; Thomson, 1997), acest demers exploratoriu își propune să arunce o lumină nouă asupra modului în care dinamica diadică interacționează cu influențele familiale și culturale în modelarea intențiilor de fertilitate.

Pentru a surprinde aceste procese complexe, studiul utilizează ca metodă principală de culegere a datelor genograma familială, aplicată pe un eșantion de 20 de cupluri heterosexuale cu vârste cuprinse între 20 și 44 de ani, selectate prin eșantionare de conveniență (Mocanu, 2023). Prin interviuarea ambilor parteneri și reconstrucția istoriei și configurației familiei de origine a fiecăruia, au fost obținute informații bogate cu privire la numărul de copii din generațiile anterioare, traiectoriile de fertilitate ale rudelor, precum și percepțiile, atitudinile și intențiile legate de fertilitate ale cuplului actual. În paralel, au fost explorate în profunzime dimensiuni cheie ale calității relației de cuplu, precum nivelul de satisfacție conjugală, comunicarea dintre parteneri, suportul reciproc sau prezența conflictelor (Spanier, 1976).

Analiza datelor a fost împărțită două etape principale: în primul rând, o analiză de conținut tematică a interviurilor și a reprezentărilor grafice pentru a identifica tipare și procese comune în modul în care cuplurile negociază și construiesc intențiile de fertilitate în interacțiune cu influențele familiale și relaționale; în al doilea rând, o analiză cantitativă a asocierii dintre numărul de copii din familiile de origine, calitatea relației de cuplu și intențiile de fertilitate, prin aplicarea unor modele de regresie (Agresti, 2018). Triangularea acestor perspective metodologice a permis atât o înțelegere în profunzime a proceselor psihosociale implicate, cât și o evaluare a magnitudinii și semnificației statistice a efectelor investigate.

Rezultatele studiului evidențiază în primul rând importanța transmiterii transgeneraționale a comportamentelor și normelor legate de fertilitate în explicarea variației intențiilor reproductive ale cuplurilor contemporane. Astfel, analizele cantitative indică o corelație pozitivă semnificativă între numărul de copii din familiile de origine ale partenerilor și numărul de copii pe care cuplul intenționează să îi aibă, chiar și după controlarea unor variabile sociodemografice precum vârsta, nivelul de educație sau mediul de rezidență. Cu alte cuvinte, pare să existe o tendință a cuplurilor de a reproduce modelele de fertilitate din generațiile anterioare, fie prin preluarea unor norme culturale privind dimensiunea ideală a familiei, fie prin imitarea comportamentelor reproductive observate la părinți, bunici sau alte rude (Mishra, Kreyenfeld & Neels, 2021).

Acest efect de transmitere transgenerațională este însă mediat și modulată de calitatea relației de cuplu, așa cum sugerează atât analizele cantitative, cât și explorările calitative. Mai precis, asocierea dintre fertilitatea familiei de origine și intențiile reproductive este mai puternică în cazul cuplurilor care raportează niveluri ridicate de satisfacție conjugală, comunicare și suport reciproc, în timp ce conflictele și tensiunile relaționale tind să diminueze impactul modelelor familiale asupra deciziilor reproductive. Interviuurile în profunzime oferă o imagine nuanțată asupra proceselor prin care calitatea relației modelează negocierea și construcția sensului în jurul deciziei de a avea copii, de la discutarea deschisă a așteptărilor și preferințelor reproductive până la gestionarea frustrărilor și ambivalențelor legate de asumarea rolului parental (Stein, Willen & Pavetic, 2014).

În ansamblu, aceste rezultate sugerează că, deși transmiterea transgenerațională a atitudinilor și comportamentelor legate de fertilitate reprezintă într-adevăr un factor explicativ important al variației intențiilor reproductive în rândul cuplurilor contemporane, ea nu acționează ca o forță deterministă, ci este filtrată și modelată de dinamica interacțiunilor și negocierilor dintre parteneri. Altfel spus, modul în care cuplurile construiesc și pun în practică proiectul de a deveni părinți depinde nu doar de bagajul cultural și familial moștenit, ci și de calitatea relației de cuplu în care acest proiect este discutat, planificat și eventual realizat (Rijken & Thomson, 2011). O relație armonioasă, bazată pe intimitate, respect și sprijin reciproc pare să favorizeze transpunerea modelelor familiale în intențiile reproductive proprii, pe când conflictele și nesatisfația relațională par să diminueze influența acestor modele în favoarea unor factori

contextuali precum constrângerile socioeconomice sau aspirațiile profesionale individuale (Mocanu, 2023).

Dincolo de evidențierea acestor mecanisme psihosociale, studiul are meritul de a demonstra utilitatea metodologiei genogramei pentru investigarea unor procese complexe precum transmiterea transgenerațională și construcția relațională a intențiilor de fertilitate. Prin capacitatea sa unică de a surprinde vizual configurația, istoria și dinamica internă a sistemului familial, genograma facilitează atât evocarea memoriilor și experiențelor reproductivă personale ale participanților, cât și conștientizarea de către aceștia a conexiunilor și influențelor transgeneraționale care le modelează deciziile prezente (McGoldrick, Gerson & Petry, 2008). În același timp, aplicarea genogramei la nivelul cuplului, prin interviuarea ambilor parteneri, permite explorarea în profunzime a interacțiunii, negocierii și construcției comune de sens în jurul proiectului reproductiv, dincolo de preferințele și atitudinile individuale (Mocanu, 2023).

Desigur, natura exploratorie și dimensiunea redusă a eșantionului limitează posibilitatea generalizării acestor constatări la ansamblul populației. De asemenea, caracterul transversal al datelor nu permite inferarea unor relații cauzale între variabilele investigate, ci doar identificarea unor asocieri și mecanisme potențiale care necesită validare prin studii longitudinale pe eșantioane reprezentative (Balbo, Billari & Mills, 2013). Cu toate acestea, rezultatele obținute deschid perspective interesante pentru cercetarea viitoare, sugerând necesitatea unei abordări integrative și multinivel în explicarea variației intențiilor și comportamentelor reproductivă, care să ia în considerare atât transmiterea transgenerațională a normelor și experiențelor de fertilitate, cât și dinamica psihosocială a interacțiunilor și negocierilor în cadrul cuplului (Bernardi, Mynarska & Rossier, 2015).

Totodată, constatările studiului au și implicații practice relevante pentru politicile sociale și programele de educație reproductivă. Ele sugerează că, pentru a sprijini cuplurile în realizarea intențiilor lor de fertilitate și a crește rata natalității, este important nu doar să se faciliteze accesul la servicii de planificare familială și suport pentru creșterea copiilor, ci și să se promoveze dezvoltarea unor relații armonioase și echitabile între parteneri, bazate pe comunicare deschisă, respect reciproc și împărtășirea responsabilităților parentale (Esping-Andersen & Billari, 2015; Mills et al., 2011). Aceasta poate include programe de educație pentru relații și parentalitate, consiliere de cuplu sau măsuri de reconciliere a vieții profesionale cu cea familială,

care să permită ambilor parteneri să își valorifice potențialul reproductiv în acord cu aspirațiile lor (Mocanu, 2023).

Nu în ultimul rând, utilizarea genogramei ca instrument de cercetare și intervenție poate avea și o valoare transformativă la nivel individual și relațional, stimulând autorefecția participanților cu privire la propriile istorii și dinamici familiale și facilitând dezvoltarea unor perspective noi asupra proiectului reproductiv personal (Frost, 2014). Prin urmare, încurajăm integrarea acestei metode în designul unor viitoare studii psihosociale și demografice, dar și în practica serviciilor de planificare familială și consiliere de cuplu, ca o modalitate de a explora și valorifica resursele transgeneraționale ale persoanelor și familiilor în construcția unor relații și proiecte de viață împlinite.

Utilizarea genogramei ca instrument de cercetare și intervenție în domeniul fertilității cuplului ridică și o serie de considerente etice și practice care trebuie atent ponderate și adresate. În primul rând, explorarea istoriilor și experiențelor familiale reproductive poate atinge subiecte sensibile și potențial traumatice pentru participanți, precum pierderea sarcinii, infertilitatea, avortul sau abuzul (Daniels, Gillett & Grace, 2009). Acest lucru necesită din partea cercetătorilor sau practicienilor o abordare empatică, validantă și non-judicativă, care să creeze un spațiu sigur pentru exprimarea și procesarea emoțiilor și a semnificațiilor asociate cu aceste experiențe (Newman, Stillman & Perach, 2019). În același timp, ei trebuie să fie pregătiți să ofere informații și referințe către servicii adecvate de suport în caz de nevoie.

De asemenea, aplicarea genogramei implică adesea dezvăluirea unor informații private nu doar despre participanți, ci și despre membrii familiei lor extinse, ridicând probleme legate de confidențialitate și consimțământ (Crowell, 2014). Este esențial ca participanții să fie pe deplin informați cu privire la scopul, procedurile și potențialele riscuri și beneficii ale studiului și să își exprime acordul liber și explicit pentru utilizarea datelor oferite în scop de cercetare sau intervenție (McGoldrick et al., 2008). Totodată, identitatea membrilor familiei menționați trebuie protejată prin anonimizarea datelor și restricționarea accesului la informațiile brute (Goodwin & O'Connor, 2015).

De asemenea, utilizarea genogramei în scop de cercetare și diagnosticare a dinamicii de cuplu și a factorilor deciziei reproductive necesită o pregătire adecvată a specialiștilor implicați, atât în planul cunoștințelor teoretice despre sistemele familiale și procesele psihosociale ale

formării cuplului și parentalității, cât și în cel al abilităților practice de intervievare, construire a raportului, interpretare a datelor și oferire de feedback (Peletz, 2009). Aceștia trebuie să fie conștienți de propriile valori, credințe și experiențe cu privire la familie și fertilitate și să evite impunerea lor în interacțiunea cu participanții, adoptând în schimb o poziție de curiozitate, deschidere și respect față de diversitatea configurațiilor și semnificațiilor întâlnite (Gruda & Hasan, 2019).

Dincolo de validarea unor ipoteze specifice privind influența factorilor familiari și relationali asupra intențiilor reproductive, studiul de față are meritul de a demonstra potențialul larg al genogramei ca instrument de explorare a proceselor decizionale din sfera intimă a cuplului și familiei. Prin focalizarea asupra transmisiei inter- și intrageneraționale a atitudinilor, normelor și experiențelor legate de familie și fertilitate, această metodă deschide o fereastră unică către universul de semnificații și interacțiuni în care se formează și se negociază proiectele reproductive ale indivizilor și cuplurilor (Mocanu, 2023).

Mai mult decât o simplă tehnică de culegere a datelor, genograma se dovedește a fi un veritabil spațiu de co-construcție și reinterpretare a istoriilor familiale și personale, cu un potențial transformativ atât pentru participanți cât și pentru cercetători (Frost, 2014). Prin întrebările și reflecțiile pe care le suscită, ea poate stimula conștientizarea de către protagoniști a influențelor primite și a tiparelor recurente în alegerile lor de viață, facilitând dezvoltarea unor noi perspective și opțiuni (Marterella & Aldrich, 2015). În același timp, prin bogăția și profunzimea datelor experiențiale pe care le generează, ea oferă cercetătorului acces la înțelesurile atribuite de subiecți propriilor traiectorii biografice și relaționale, dincolo de cauzalitățile ipotetice prezumate (Newman et al., 2019).

În acest sens, dincolo de rezultatele punctuale prezentate, contribuția majoră a acestui studiu constă în ilustrarea modului în care integrarea genogramei în designul cercetării asupra fertilității poate genera noi întrebări și ipoteze privind mecanismele psihosociale complexe implicate în construcția deciziei de a avea copii. Câteva astfel de direcții potențiale de dezvoltare ar putea include:

- Explorarea modului specific în care anumite experiențe familiale pregnante, precum divorțul părinților, abandonul, adopția sau parentalitatea exercitată de alte rude, afectează

reprezentările și proiectele reproductive ale descendenților (Axinn & Thornton, 1996; Nazarinia Roy, Schumm & Britt, 2014).

- Investigarea rolului memoriei și narațiunii familiale în transmiterea atitudinilor și normelor reproductive, precum și a proceselor de filtrare, reinterpretare sau contestare a acestora de către generațiile succesive (Halbwachs, 1992; Segalen, 2019).
- Analiza co-evoluției proiectului parental cu alte tranzițiilor din cursul vieții cuplului, precum formarea și consolidarea relației, asumarea rolurilor conjugale, construcția unei identități familiale și relațiile cu familia extinsă (McGoldrick & Shibusawa, 2012).
- Înțelegerea modului în care dinamica puterii și rolurilor de gen în cuplu și în familia extinsă modelează negocierea deciziilor reproductive și împărțirea responsabilităților parentale (Dew, 2009; Neyer et al., 2013).
- Examinarea intersecției dintre intențiile și deciziile reproductive ale cuplului și contextul social, economic, politic și cultural mai larg, precum politicile familiale, piața muncii, accesul la servicii de îngrijire a copiilor sau reprezentările culturale ale maternității și paternității (Balbo et al., 2013; Mills et al., 2011).

Explorarea sistematică a acestor problematici prin intermediul genogramei ar putea contribui la dezvoltarea unor modele teoretice și practice mai comprehensive și nuanțate cu privire la formarea și implementarea intențiilor reproductive în contextul relațiilor de cuplu și al rețelelor familiale (Bernardi et al., 2015; Philipov et al., 2015). Aceasta ar putea fi sursa elaborării unor politici sociale și intervenții psho-educative specifice, sensibile la diversitatea configurațiilor și nevoilor cuplurilor contemporane (Mocanu, 2023).

În plan aplicativ, utilizarea genogramei în cadrul consilierii de cuplu și de planificare familială ar putea facilita explorarea istoriilor și modelelor relaționale și reproductive moștenite, stimulând comunicarea și negocierea deschisă între parteneri cu privire la intențiile și așteptările lor privind parentalitatea (Braverman, 2018). Prin recunoașterea și validarea experiențelor anterioare ale fiecăruia, cuplurile ar putea fi sprijinite în dezvoltarea unei viziuni comune asupra familiei și în luarea unor decizii reproductive informate și asumate (Marterella & Aldrich, 2015).

De asemenea, folosirea genogramei în evaluarea și intervenția în situațiile de infertilitate sau pierdere a sarcinii ar putea ajuta cuplurile să contextualizeze și să găsească sensuri acestor experiențe în traseul personal și familial, facilitând adaptarea și reziliența în fața acestor provocări (Daniels et al., 2009; Jaffe & Diamond, 2010). Nu în ultimul rând, prin întrebările reflexive pe care le suscită, construirea genogramei ar putea avea în sine un efect de împuternicire și validare a agentivității reproductive a cuplurilor, stimulând implicarea activă a partenerilor în planificarea și realizarea proiectului lor parental (Frost, 2014).

Bineînțeles, transpunerea acestor potențialități în practică necesită și o pregătire adecvată a specialiștilor din domeniile sociale, medicale și educaționale pentru utilizarea genogramei ca instrument de explorare și intervenție (Nguyen et al., 2019). Aceasta implică nu doar dobândirea unor cunoștințe teoretice despre sistemele familiale și dinamica de cuplu, ci și dezvoltarea unor competențe specifice de intervievare, analiză și interpretare a informațiilor oferite de genogramă (McGoldrick et al., 2008). De asemenea, e nevoie de o abordare reflexivă și etică, care să recunoască atât beneficiile cât și limitele și riscurile acestei metode, precum și diversitatea configurațiilor și nevoilor cuplurilor și familiilor contemporane (Newman et al., 2019).

Acest studiu demonstrează utilitatea genogramei în înțelegerea modului complex în care factori precum transmiterea intergeneratională a normelor și experiențelor reproductive și dinamica relației de cuplu interacționează în modelarea deciziilor legate de fertilitate. Dincolo de constatările punctuale, el deschide perspectiva unei noi direcții de cercetare în domeniul fertilității, care să valorifice potențialul euristic și transformativ al acestei metode în explorarea universului intim al cuplului și familiei. Integrarea genogramei în studiile demografice și psihosociologice ar putea genera ipoteze și modele explicative mai bogate și nuanțate cu privire la procesele decizionale reproductive, cu implicații atât pentru înțelegerea teoretică a acestui fenomen cât și pentru fundamentarea unor politici și practici adecvate de sprijinire a cuplurilor în realizarea proiectelor lor familiale. Rămâne ca cercetările viitoare să aprofundeze și să extindă aceste prime explorări, în dialog cu problematicile și provocările familiilor contemporane.

4. Studiul privind dinamica puterii în familie în perioade de criză

Cel de-al treilea studiu al acestei lucrări abordează o problematică de mare actualitate și relevanță socială, și anume impactul situațiilor de criză majoră, precum pandemia COVID-19, asupra dinamicii relațiilor de putere în cadrul familiei. Pornind de la premisa că astfel de momente de ruptură și incertitudine pot reactiva modele și strategii de exercitare a autorității și controlului învățate și transmise transgenerațional (Minuchin, 1974; Sameroff, 2009), cercetarea își propune să examineze în profunzime procesele prin care criza pandemică a influențat negocierea rolurilor, luarea deciziilor și gestionarea conflictelor în cadrul unei familii extinse.

Metodologic, studiul se bazează pe analiza intensivă a unui singur caz, și anume a unei familii cu o istorie de trei generații, folosind genograma ca și metodă de colectare și analiză a datelor. Prin interviuri aprofundate cu membri cheie din fiecare generație și reconstrucția minuțioasă a evenimentelor și interacțiunilor familiale din perioada pandemiei, a fost construită o genogramă complexă care surprinde atât configurația structurală a familiei, cât și tiparele relaționale și emoționale activate în acest context de criză (McGoldrick, Gerson & Petry, 2008). O atenție deosebită a fost acordată identificării acelor strategii de putere și control care par a fi fost reactivate și intensificate în aceasta perioadă, având rădăcini în experiențele și dinamicile relaționale din generațiile anterioare (Bowen, 1978).

Rezultatele studiului scot în evidență o serie de procese prin care situația de criză pandemică pare să fi accentuat anumite dezechilibre și tensiuni latente în exercitarea puterii și autorității în cadrul familiei investigate. În primul rând, se observă o tendință de reactivare a unor modele tradiționale patriarhale de organizare a relațiilor familiale, în care bărbații își reafirmă controlul și dominația asupra femeilor și copiilor (Glick & Fiske, 1996). Acest lucru se manifestă prin diverse comportamente precum luarea unilaterală a deciziilor, impunerea unor reguli și restricții, monopolizarea resurselor sau chiar recurgerea la violență verbală și fizică. Aceste tendințe par a fi în continuitatea unor tipare de masculinitate hegemonică (Connell & Messerschmidt, 2005) și a unor istorii de abuz transmise de-a lungul generațiilor în familia respectivă, fiind însă accentuate de stresul și incertitudinea asociate cu pandemia (Prime, Wade & Browne, 2020).

În același timp, criza pare să fi generat și o intensificare a unor strategii de rezistență și subversiune a puterii din partea genului feminin și copiilor, precum formarea de alianțe, negocierea tacită a spațiilor de autonomie sau chiar confruntarea deschisă a autorității masculine (Kandiyoti, 1988). Aceste dinamici par a avea și ele rădăcini în experiențele de solidaritate

feminină și de reziliență în fața adversității acumulate transgenerațional, fiind însă potențate de contextul pandemic care a perturbat temporar ordinea și rutinele familiare obișnuite (Walsh, 2016). Cu toate acestea, studiul sugerează că aceste încercări de renegociere a puterii rămân în mare parte fragmentate și defensive, fără a produce o transformare susținută a relațiilor de gen în cadrul familiei.

Nu în ultimul rând, analiza relevă și rolul paradoxal jucat de copii și tineri în aceste dinamici ale puterii în contextul crizei. Pe de o parte, ei apar ca victime colaterale ale abuzului și neglijării parentale, în condițiile restricționării interacțiunilor sociale și accesului la sprijin extern (Pereda & Díaz-Faes, 2020). Pe de altă parte însă, tocmai izolarea și convivența forțată din perioada pandemiei pare să fi oferit unor copii și oportunitatea de a juca un rol mai activ în negocierea aranjamentelor familiale, de exemplu prin asumarea unor responsabilități domestice, medierea conflictelor între părinți sau chiar contestarea autorității acestora (Buzzi et al., 2020). Aceste experiențe par a avea potențialul de a reconfigura, cel puțin parțial, tiparele de comunicare și distribuire a puterii între generații în cadrul familiei.

Dincolo de aceste rezultate specifice, meritul principal al studiului este acela de a demonstra utilitatea genogramei ca instrument de analiză a transmiterii intergeneraționale și transgeneraționale a modelelor de relaționare și exercitare a puterii în familie. Prin capacitatea sa de a surprinde simultan configurația structurală a familiei, istoria relațională a membrilor săi și circuitele emoționale și comunicaționale care îi leagă (McGoldrick et al., 2008), genograma permite o înțelegere sistemică și procesual-istorică a modului în care tiparele de putere sunt reproduse și eventual transformate de-a lungul generațiilor, în interacțiune cu factorii contextuali (Bowen, 1978). În același timp, prin implicarea activă a membrilor familiei în co-construcția reprezentării genogramice, această metodă are și potențialul de a cataliza reflecția și conștientizarea acestor dinamici relaționale, putând deschide calea unor resemnificări și realinieri (Lieberman, 1979).

În contextul pandemic prezentat, astfel de analize aprofundate ale proceselor familiale apar ca deosebit de necesare și relevante. Dincolo de evidențierea impactului deloc neglijabil al pandemiei asupra relațiilor intime și funcționării familiale (Brooks et al., 2020; Lebow, 2020), ele pot fundamenta dezvoltarea unor programe de intervenție și sprijin adecvate specificului și nevoilor diverselor configurații familiale în perioade de criză și dislocare. De exemplu,

consilierea de cuplu și familie bazată pe explorarea cu ajutorul genogramelor ar putea facilita depășirea blocajelor comunicaționale, renegocierea rolurilor și responsabilităților și crearea unor aranjamente relaționale mai echitabile și satisfăcătoare pentru toți membrii (Goldenberg & Goldenberg, 2012). De asemenea, intervențiile psihoeducative transgeneraționale ar putea contribui la conștientizarea și depășirea modelelor disfuncționale moștenite de violență și abuz, prin valorificarea resurselor de reziliență transmise de asemenea pe filiera familială (Frankel, Harmon & Gershwin, 2006).

Aceste cercetări pot susține dezvoltarea și implementarea unor politici sociale mai cuprinzătoare și adaptate nevoilor specifice ale familiilor în contextul pandemic și post-pandemic (Shen, 2020). Acestea ar putea viza de exemplu crearea unor servicii specializate de prevenție și intervenție în cazurile de violență domestică, adaptate la condițiile de izolare și distanțare (van Gelder et al., 2020); extinderea concediilor parentale și a aranjamentelor flexibile de muncă pentru o mai bună reconciliere a vieții profesionale cu cea familială (Auðardóttir & Rúdólfssdóttir, 2021); sau dezvoltarea unor programe comunitare de suport care să consolideze rețelele sociale ale familiilor și accesul lor la resurse (Prime et al., 2020). Integrarea unei perspective de gen în formularea acestor politici apare de asemenea ca esențială, dat fiind impactul disproporționat al crizei sanitare asupra femeilor, atât în planul vulnerabilității la violență cât și al inegalităților în sarcina muncii domestice și de îngrijire (Power, 2020).

În concluzie, studiul de față aduce o contribuție importantă la înțelegerea modului în care situațiile în perioade de criză precum pandemia COVID-19 pot influența profund dinamica relațiilor de putere în cadrul familiei, reactivând și potențând tiparele de inegalitate și abuz transmise transgenerațional. Prin utilizarea genogramei ca metodă de analiză sistemică și procesual-istorică, se demonstrează utilitatea acestui instrument în explorarea efectelor perturbărilor sociale asupra funcționării familiale, dincolo de fațada explicativă a evenimentelor imediate. Totodată, rezultatele obținute au implicații practice semnificative, putând fundamenta dezvoltarea unor programe de intervenție și politici sociale care să sprijine capacitatea familiilor de a face față provocărilor crizei într-un mod echitabil, reziliențial și transformativ. Este de sperat ca acest demers să inspire cercetări ulterioare care să aprofundeze analiza impactului pandemiei asupra diverselor configurații familiale, precum și inițiative de intervenție și reformă care să răspundă nevoilor complexe ale acestora.

5. Concluzii și implicații ale utilizării genogramei în sociologie

Prezenta lucrare de doctorat și-a propus să exploreze potențialul genogramelor ca instrument inovator în analiza sociologică a schimbărilor din sfera familiei, prin efectuarea a trei studii focalizate pe problematici distincte, dar interconectate: transmiterea transgenerațională a normelor și comportamentelor reproductive, interacțiunea dintre istoria familială și dinamica de cuplu în formarea intențiilor de fertilitate și impactul crizelor sociale precum pandemia COVID-19 asupra relațiilor de putere în familie. Dincolo de constatările punctuale generate de fiecare studiu în parte, considerăm că demersul de față aduce o contribuție semnificativă la avansarea cunoașterii și practicii sociologice în câteva direcții majore.

În primul rând, cercetările realizate demonstrează în mod convingător utilitatea genogramei ca metodă de investigare a realității familiale în toată complexitatea sa multidimensională și procesual-istorică. Prin capacitatea sa unică de a integra și reprezenta vizual informații bogate despre structura, istoria și dinamica relațională a sistemelor familiale extinse pe durata mai multor generații, acest instrument permite ancorarea analizei sociologice în înțelegerea modurilor concrete și situate în care indivizii își construiesc biografia și identitatea prin raportare la rețelele familiale și sociale în care sunt înscriși (Bengtson et al., 2002; Elder, 1994). În același timp, prin focalizarea asupra transmiterii inter- și intrageneraționale a valorilor, normelor și practicilor familiale, genograma facilitează evidențierea conexiunilor dintre procesele psihologice, interacțiunile interpersonale și structurile socio-culturale în producerea și reproducerea configurațiilor familiale (Attias-Donfut et al., 2005; Bernardi, 2013). Nu în ultimul rând, prin implicarea activă a participanților în construirea reprezentării genealogice a propriilor familii, această metodă are potențialul de a genera insight-uri reflexive valoroase și de a cataliza procese de conștientizare și resemnificare a experienței personale și familiale (Frost, 2014; Rosenthal, 2017). Aceste calități fac din genogramă un instrument extrem de promițător pentru edificarea unei sociologii a familiei care să fie deopotrivă riguroasă empiric, sofisticată teoretic și relevantă social (Allen, 2016; Morgan, 2011).

În al doilea rând, rezultatele studiilor de față aduc o serie de contribuții originale și valoroase la înțelegerea sociologică a unor fenomene și procese familiale de mare actualitate și relevanță

socială. Astfel, primul studiu oferă o lumină nouă asupra determinantilor sociali ai fertilității, evidențiând modul complex în care deciziile aparent foarte personale cu privire la numărul de copii sunt modelate de factori precum transmiterea intergenerațională a normelor reproductive, configurația relațiilor de gen în familie sau constrângerile și oportunitățile socio-economice specifice fiecărui context istoric (Balbo et al., 2013; Bernardi et al., 2015). Al doilea studiu aduce o contribuție importantă la dezbaterile actuale privind tendințele de scădere a fertilității în multe societăți dezvoltate, sugerând că interacțiunea dintre istoria familială și calitatea relației de cuplu joacă un rol cheie în formarea și implementarea intențiilor reproductive (Baizan et al., 2016; Mills et al., 2011). În ceea ce privește cel de-al treilea studiu, acesta oferă o perspectivă inedită asupra impactului multidimensional al crizei pandemice actuale asupra funcționării familiilor, arătând cum situațiile de incertitudine și dislocare pot reactiva modele tradiționale de exercitare a puterii și autorității în familie, adesea în detrimentul femeilor și copiilor (Abramson, 2020; Mazza et al., 2020). Dincolo de valoarea lor empirică nemijlocită, aceste constatări deschid noi piste teoretice și metodologice pentru cercetarea sociologică a familiei, de la explorarea rolului memoriei familiale în reproducerea socială (Bertaux & Thompson, 2017; Muxel, 2007) până la înțelegerea modului în care viața intimă și privată a indivizilor este modelată de forțe și constrângeri structurale (Gilding, 2010; Smart, 2011).

În al treilea rând, consider că demersul de față are și implicații practice semnificative pentru dezvoltarea unor politici sociale informate și responsabile în domeniul familiei. Prin evidențierea modului în care deciziile și traiectoriile individuale de viață sunt modelate de dinamicile și istoriile familiale, rezultatele studiilor noastre pot fundamenta elaborarea unor programe de intervenție care să sprijine indivizii și cuplurile în realizarea aspirațiilor lor reproductive și în adaptarea la provocările vieții de familie în contextul actual (Bernardi, 2013; Philipov et al., 2015). Prin scoaterea în evidență a impactului inegal al crizelor sociale precum pandemia asupra diferitelor categorii de familii, în funcție de poziția lor în structura socială și de resursele de care dispun, cercetările prezentate pot informa dezvoltarea unor politici redistributive și compensatorii care să protejeze categoriile vulnerabile și să promoveze echitatea și incluziunea (Abramson, 2020; Power, 2020). Nu în ultimul rând, prin ilustrarea modului în care inegalitățile de gen în sfera privată sunt reproduse și potențate de perturbările sociale, studiile noastre pot inspira măsuri de promovare a unei diviziuni mai echitabile a rolurilor și responsabilităților domestice și parentale între femei și bărbați (Alon et al., 2020; McLaren et al., 2020).

Bineînțeles, studiile de față au și o serie de limitări care trebuie luate în considerare în evaluarea și extrapolarea rezultatelor. În primul rând, cercetările s-au bazat pe eșantioane relativ restrânse și omogene din punct de vedere cultural, ceea ce ridică problema generalizabilității constatărilor la alte categorii sociale sau contexte (Patton, 2015). Deși am argumentat că focalizarea idiografică și explorarea în profunzime a unui număr limitat de cazuri este adecvată și chiar necesară pentru înțelegerea unor procese familiale complexe și multidimensionale (Flyvbjerg, 2006; Yin, 2009), suntem conștienți de faptul că validitatea și transferabilitatea concluziilor noastre trebuie consolidate prin replicarea studiilor pe eșantioane mai mari și mai diversificate. În al doilea rând, metodologia genogramei, în ciuda avantajelor sale pe care le-am evidențiat, are și unele limitări inerente, precum subiectivitatea și selectivitatea mărturiilor participanților, focalizarea preponderentă asupra relațiilor biologice de rudenie sau dificultatea reprezentării unor configurații familiale foarte complexe (Breckler et al., 2006; Dale & Alpert, 2007). Pentru a contracara aceste neajunsuri, recomandăm ca pe viitor genogramele să fie utilizate în combinație cu alte metode de culegere a datelor, precum sondajele, documentele personale sau etnografia (Rempel et al., 2007; Widmer, 2010). Nu în ultimul rând, caracterul static și transversal al cercetărilor noastre, focalizate asupra unui singur moment temporal, nu permite surprinderea în mod dinamic a proceselor de schimbare și adaptare a familiilor de-a lungul timpului. Pentru a depăși această limitare, considerăm necesar ca viitoarele studii să adopte un design longitudinal prospectiv, care să urmărească evoluția configurațiilor familiale pe durata mai multor generații succesive (Bengtson et al., 2005; Sassler & Lichter, 2020).

În ciuda acestor limite, considerăm că lucrarea de față deschide perspective promițătoare pentru extinderea și aprofundarea utilizării genogramelor în cercetarea sociologică a familiei. Pe lângă replicarea rezultatelor prezentate pe eșantioane extinse și diversificate, câteva direcții posibile de dezvoltare ar putea include: explorarea impactului diferențiat al crizei pandemice actuale asupra diverselor subcategorii de familii, în funcție de nivelul socio-economic, mediul rezidențial sau etnie; investigarea relației dintre tipurile de atașament dezvoltate în familie și formarea orientărilor valorice și a angajamentelor sociale ale tinerilor; analiza transmiterii intergeneraționale a memoriei familiale și a rolului acesteia în construcția identităților personale și colective. În plan metodologic, considerăm utilă continuarea eforturilor de standardizare a protocolului de realizare a genogramelor și de dezvoltare a unor procedee de analiză cantitativă a datelor astfel obținute (Boutin-Foster et al., 2013; Oh et al., 2006). De asemenea, exploatarea

potențialului genogramelor de a genera narațiuni biografice bogate și centrarea pe resursele și procesele pozitive ale sistemelor familiale ar putea stimula fertilizări încrucișate cu alte curente inovative din științele sociale precum abordările biografice (Bertaux, 1981; Breckner, 1998), cercetarea apreciativă (Cooperrider & Whitney, 2001; Reed, 2007) sau studiile asupra rezilienței (Luthar, 2003; Walsh, 2016).

Dincolo de aceste considerente academice, rezultatele cercetărilor prezentate în lucrarea de față au și o miză publică importantă, putând inspira și fundamenta practici și politici sociale menite să răspundă nevoilor și aspirațiilor familiilor contemporane. Astfel, utilizarea genogramei ca instrument de evaluare și intervenție în consilierea cuplurilor cu probleme de fertilitate ar putea facilita conștientizarea dinamicilor familiale și a factorilor psihosociali care le afectează, conducând la decizii reproductive mai bine informate (Bronfenbrenner, 1986; Sydsjö et al., 2015). Dezvoltarea unor programe de educație a părinților centrate pe identificarea riscurilor și resurselor transmise intergenerațional ar putea sprijini cuplurile în exercitarea unor stiluri parentale și pattern-uri de comunicare familială sănătoase și mutativ-adaptative (Cowan & Cowan, 2005; Dumas et al., 2012). Inițierea unor campanii publice de promovare a unei împărțiri echitabile a rolurilor și responsabilităților familiale ar putea contribui la erodarea modelelor patriarhale de organizare a vieții private și la creșterea egalității de șanse între femei și bărbați (Esping-Andersen & Billari, 2015; Goldscheider et al., 2015). Nu în ultimul rând, fundamentarea politicilor demografice și a măsurilor de protecție a familiilor pe o cartografiere atentă a nevoilor și resurselor diverselor categorii familiale ar putea crește șansele ca aceste intervenții să fie cu adevărat eficiente și echitabile (Brewster & Rindfuss, 2000; Neyer et al., 2013).

Prin multitudinea fațetelor abordate și noutatea perspectivei propuse, lucrarea de față aspiră să impulsioneze dezvoltarea unei sociologii a familiei reînnoite, capabilă să surprindă în mod autentic experiențele trăite și semnificațiile atribuite de indivizi realității familiale în care sunt înscriși, să ancoreze aceste înțelesuri subiective în orizontul larg al configurațiilor relaționale, condiționărilor structurale și proceselor istorice în care ele se formează și să angajeze aceste cunoștințe situate în slujba schimbării sociale. Utilizarea genogramei ca instrument de cercetare se dovedește un aliat important în acest demers, prin potențialul său unic de a cartografia spațiul relațional, temporal și experiențial al familiei într-o formă intuitivă și evocatoare. Sper ca această lucrare să inspire cât mai mulți cercetători să valorifice acest potențial în construcția unor teorii

și practici sociologice care să facă dreptate complexității și centralității vieții de familie în înțelegerea dinamicii sociale.

6. Referințe:

- Abramson, A. (2020). How COVID-19 may increase domestic violence and child abuse. American Psychological Association.
- Agresti, A. (2018). An introduction to categorical data analysis (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Allen, K. R. (2016). Feminist perspectives on qualitative family research. *Journal of Family Theory & Review*, 8(1), 7-18. <https://doi.org/10.1111/jftr.12127>
- Allen, K. R., Fine, M. A., & Demo, D. H. (2000). An overview of family diversity: Controversies, questions, and values. In D. H. Demo, K. R. Allen, & M. A. Fine (Eds.), *Handbook of family diversity* (pp. 1-14). Oxford University Press.
- Alon, T. M., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality. National Bureau of Economic Research. <http://www.nber.org/papers/w26947>
- Attias-Donfut, C., Lapierre, N., & Segalen, M. (2005). *Le Nouvel Esprit de famille*. Editions Odile Jacob.
- Auðardóttir, A. M., & Rúðólfssdóttir, A. G. (2021). Chaos ruined the children's sleep, diet and behaviour: Gendered discourses on family life in pandemic times. *Gender, Work & Organization*, 28, 168-182. <https://doi.org/10.1111/gwao.12519>
- Axinn, W. G., & Thornton, A. (1996). The influence of parents' marital dissolutions on children's attitudes toward family formation. *Demography*, 33(1), 66-81. <https://doi.org/10.2307/2061714>
- Baca Zinn, M., Eitzen, D. S., & Wells, B. (2015). *Diversity in families* (10th ed.). Pearson.

- Baizan, P., Arpino, B., & Delclós, C. E. (2016). The effect of gender policies on fertility: The moderating role of education and normative context. *European Journal of Population*, 32(1), 1-30. <https://doi.org/10.1007/s10680-015-9356-y>
- Balbo, N., Billari, F. C., & Mills, M. (2013). Fertility in advanced societies: A review of research. *European Journal of Population*, 29(1), 1-38. <https://doi.org/10.1007/s10680-012-9277-y>
- Bengtson, V. L. (2001). Beyond the nuclear family: The increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 1-16.
- Bengtson, V. L., & Allen, K. R. (2009). The life course perspective applied to families over time. In P. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R. Schumm, & S. K. Steinmetz (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (pp. 469-504). Springer.
- Bengtson, V. L., Biblarz, T. J., & Roberts, R. E. (2002). *How families still matter: A longitudinal study of youth in two generations*. Cambridge University Press.
- Bengtson, V., Biblarz, T., & Roberts, R. (2002). *How families still matter: A longitudinal study of youth in two generations*. Cambridge University Press.
- Bengtson, V. L., Acock, A. C., Allen, K. R., Dilworth-Anderson, P., & Klein, D. M. (Eds.). (2005). *Sourcebook of family theory & research*. Sage Publications.
- Bernardi, L. (2003). Channels of social influence on reproduction. *Population Research and Policy Review*, 22(5-6), 427-555. <https://doi.org/10.1023/B:POPU.0000020892.15221.44>
- Bernardi, L. (2013). From mothers to daughters: Intergenerational transmission of fertility norms. In A. L. Ellingsaeter, A. M. Jensen, & M. Lie (Eds.), *The social meaning of children and fertility change in Europe* (pp. 153-169). Routledge.
- Bernardi, L. (2014). Qualitative research and demographic analysis: Developments, insights and promises. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 145, 3-16. <http://dx.doi.org/10.5477/cis/reis.145.3>
- Bernardi, L., & Hutter, I. (2007). The anthropological demography of Europe. *Demographic Research*, 17, 541-566. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2007.17.18>

- Bernardi, L., & Klärner, A. (2014). Social networks and fertility. *Demographic Research*, 30, 641-670. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2014.30.22>
- Bernardi, L., & Oppo, A. (2008). Female-centered family configurations and fertility. In E. Widmer & R. Jallinoja (Eds.), *Beyond the nuclear family: Families in a configurational perspective* (pp. 178-206). Peter Lang.
- Bernardi, L., Mynarska, M., & Rossier, C. (2015). Uncertain, changing and situated fertility intentions: a qualitative analysis. In D. Philipov, A. C. Liefbroer, & J. E. Klobas (Eds.), *Reproductive decision-making in a macro-micro perspective* (pp. 113-139). Springer.
- Bertaux, D. (1981). *Biography and society: The life history approach in the social sciences*. Sage Publications.
- Bertaux, D., & Thompson, P. R. (2017). *Pathways to social class: A qualitative approach to social mobility*. Routledge.
- Bianchi, S. M., & Milkie, M. A. (2010). Work and family research in the first decade of the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 705-725.
- Boutin-Foster, C., Euster, S., Rolon, Y., Motal, A., BeLue, R., Kline, R., ... & Charlson, M. E. (2013). Ethical considerations for conducting health disparities research in community health centers: a social-ecological perspective. *American Journal of Public Health*, 103(12), 2179-2184. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2013.301599>
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Bras, H., Van Bavel, J., & Mandemakers, K. (2013). Unraveling the intergenerational transmission of fertility: genetic and shared-environment effects during the demographic transition in the Netherlands, 1810–1910. *The History of the Family*, 18(2), 116-134. <https://doi.org/10.1080/1081602X.2013.803491>
- Braverman, A. M. (2018). Old, new, borrowed, blue: the mental health implications of emerging reproductive technologies. *Fertility and Sterility*, 110(4), 549-550. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2018.07.011>

- Breckler, J., Harrison, K. C., Solomon, E. P., & Stark, M. (2006). The genogram as a tool for assessing family structure and function. *Family Medicine*, 38(3), 169-173.
- Breckner, R. (1998). The biographical-interpretive method - Principles and procedures. In R. Miller (Ed.), *Biographical research methods* (pp. 91-114). Sage Publications.
- Brewster, K. L., & Rindfuss, R. R. (2000). Fertility and women's employment in industrialized nations. *Annual review of sociology*, 26(1), 271-296. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.271>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental psychology*, 22(6), 723. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.6.723>
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(10227), 912-920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
- Buzzi, C., Tucci, M., Ciprandi, R., Brambilla, I., Caimmi, S., Ciprandi, G., & Marseglia, G. L. (2020). The psycho-social effects of COVID-19 on Italian adolescents' attitudes and behaviors. *Italian Journal of Pediatrics*, 46(1), 1-7. <https://doi.org/10.1186/s13052-020-00833-4>
- Cheal, D. (1991). *Family and the state of theory*. University of Toronto Press.
- Cherlin, A. J. (2010). *The marriage-go-round: The state of marriage and the family in America today*. Vintage.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829-859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Coontz, S. (2000). *The way we never were: American families and the nostalgia trap* (2nd ed.). Basic Books.

- Coontz, S. (2016). *The way we never were: American families and the nostalgia trap* (revised ed.). Basic Books.
- Cooperrider, D. L., & Whitney, D. K. (2001). A positive revolution in change: Appreciative inquiry. *Public administration and public policy*, 87, 611-630.
- Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2005). Two central roles for couple relationships: Breaking negative intergenerational patterns and enhancing children's adaptation. *Sexual and Relationship Therapy*, 20(3), 275-288. <https://doi.org/10.1080/14681990500140859>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2017). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Crowell, N. A. (Ed.). (2014). *The science of research on families: A workshop summary*. National Academies Press.
- Dale, O., & Alpert, J. (2007). Homer Simpson marries Liz Taylor: Uncomfortable knowledge, educational reform, and the genogram. *Family Process*, 46(3), 301-317. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2007.00212.x>
- Daniels, K., Gillett, W., & Grace, V. (2009). Parental information sharing with donor insemination conceived offspring: a follow-up study. *Human Reproduction*, 24(5), 1099-1105. <https://doi.org/10.1093/humrep/den495>
- DeMaria, R., Weeks, G., & Hof, L. (1999). *Focused genograms: Intergenerational assessment of individuals, couples, and families*. Brunner/Mazel.
- Dew, J. (2009). Has the marital time cost of parenting changed over time? *Social Forces*, 88(2), 519-541. <https://doi.org/10.1353/sof.0.0273>
- Dumas, J. E., Moreland, A. D., French, B. F., & Pearl, A. (2012). Effects of monetary incentives on engagement in the PACE parenting program. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 41(3), 302-313. <https://doi.org/10.1080/15374416.2012.664318>
- Elder, G. H. (1998). The life course as developmental theory. *Child Development*, 69(1), 1-12. <https://doi.org/10.2307/1132065>

- Elder, G. H., Jr. (1994). Time, human agency, and social change: Perspectives on the life course. *Social Psychology Quarterly*, 57(1), 4–15. <https://doi.org/10.2307/2786971>
- Elder, G. H., Johnson, M. K., & Crosnoe, R. (2003). The emergence and development of life course theory. In J. T. Mortimer & M. J. Shanahan (Eds.), *Handbook of the life course* (pp. 3-19). Springer.
- Esping-Andersen, G., & Billari, F. C. (2015). Re-theorizing family demographics. *Population and Development Review*, 41(1), 1-31. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2015.00024.x>
- Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative inquiry*, 12(2), 219-245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>
- Fraiberg, L., & Fraiberg, S. H. (2017). Ghosts in the nursery: A psychoanalytic approach to the problems of impaired infant-mother relationships. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 56(10), S24-S32.
- Frankel, L., Harmon, R., & Gershwin, M. (2006). Family resilience: A concept analysis. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 275-286. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.2.275>
- Frost, D. M. (2014). Redemptive framings of minority stress and their association with closeness in same-sex male relationships. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 13(3), 219-239. <https://doi.org/10.1080/15332691.2013.871616>
- Frost, D. M., & Meyer, I. H. (2017). Minority stress and physical health among sexual minority individuals. *Journal of Behavioral Medicine*, 40(1), 1-8.
- Gilding, M. (2010). Reflexivity over and above convention: The new orthodoxy in the sociology of personal life, formerly sociology of the family. *The British journal of sociology*, 61(4), 757-777. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2010.01340.x>
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview* (8th ed.). Brooks/Cole.

- Goldscheider, F. K., & Waite, L. J. (1991). *New families, no families?: The transformation of the American home*. University of California Press.
- Goldscheider, F., Bernhardt, E., & Lappegård, T. (2015). The gender revolution: A framework for understanding changing family and demographic behavior. *Population and Development Review*, 41(2), 207-239. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2015.00045.x>
- Goodwin, J., & O'Connor, H. (2015). Documenting lives: The use of life narratives in researching family and social change. In N. Worth & I. Hardill (Eds.), *Researching the lifecourse: Critical reflections from the social sciences* (pp. 73-88). Policy Press.
- Goody, J. (1989). *The Development of the Family and Marriage in Europe*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Gruda, M. P., & Hasan, S. (2019). You're great and I'm great (but only with you): Intergenerational transmission of relationship satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 33(6), 685-700. <https://doi.org/10.1037/fam0000542>
- Halbwachs, M. (1992). *On collective memory*. University of Chicago Press.
- Handel, G. (1996). Family worlds and qualitative family research: Emergence and prospects of whole-family methodology. *Marriage & Family Review*, 24(3-4), 335-348.
- Hareven, T. K. (2000). *Families, history, and social change: Life-course and cross-cultural perspectives*. Westview Press.
- Hochschild, A. R. (2003). *The commercialization of intimate life: Notes from home and work*. University of California Press.
- Jaffe, J., & Diamond, M. O. (2010). *Reproductive trauma: Psychotherapy with infertility and pregnancy loss clients*. American Psychological Association.
- Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with patriarchy. *Gender & Society*, 2(3), 274-290. <https://doi.org/10.1177/089124388002003004>
- Keim, S. (2011). Social networks and family formation processes: Young adults' decision making about parenthood. *VS Verlag für Sozialwissenschaften*. <https://doi.org/10.1007/978-3-531-93173-9>

- Kerr, M. E. (2000). *One Family's Story: A Primer on Bowen Theory*. Bowen Center for the Study of the Family.
- Kerr, M. E., & Bowen, M. (1988). *Family Evaluation*. W. W. Norton & Company.
- LaRossa, R., & Reitzes, D. C. (1993). Symbolic interactionism and family studies. In P. G. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R. Schumm, & S. K. Steinmetz (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (pp. 135-166). Plenum Press.
- Lebow, J. L. (2020). Family in the age of COVID-19. *Family Process*, 59(2), 309-312. <https://doi.org/10.1111/famp.12543>
- Levin, I., & Trost, J. (1999). Living apart together. *Community, Work & Family*, 2(3), 279-294. <https://doi.org/10.1080/13668809908412186>
- Lieberman, S. (1979). *Transgenerational family therapy*. Croom Helm.
- Luthar, S. S. (2003). *Resilience and vulnerability: Adaptation in the context of childhood adversities*. Cambridge University Press.
- Marterella, M. K., & Aldrich, C. K. (2015). Using genograms to facilitate undergraduate students' career development: A group model. *The Career Development Quarterly*, 63(1), 69-73. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2015.00096.x>
- Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L., & Sani, G. (2020). Danger in danger: Interpersonal violence during COVID-19 quarantine. *Psychiatry Research*, 289, 113046. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113046>
- McGoldrick, M., & Shibusawa, T. (2012). The family life cycle. In F. Walsh (Ed.), *Normal family processes: Growing diversity and complexity* (pp. 375-398). Guilford Press.
- McGoldrick, M. (2016). *The genogram casebook: A clinical companion to genograms: Assessment and intervention*. WW Norton & Company.
- McGoldrick, M., Gerson, R., & Petry, S. S. (2008). *Genograms: Assessment and intervention* (3rd ed.). WW Norton & Company.
- McLanahan, S., & Percheski, C. (2008). Family structure and the reproduction of inequalities. *Annual Review of Sociology*, 34(1), 257-276.

- McLaren, H. J., Wong, K. R., Nguyen, K. N., & Mahamadachchi, K. N. D. (2020). Covid-19 and women's triple burden: Vignettes from Sri Lanka, Malaysia, Vietnam and Australia. *Social Sciences*, 9(5), 87. <https://doi.org/10.3390/socsci9050087>
- Miller, W. B., & Pasta, D. J. (1995). Behavioral intentions: which ones predict fertility behavior in married couples? *Journal of Applied Social Psychology*, 25(6), 530-555. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1995.tb01766.x>
- Mills, M., Rindfuss, R. R., McDonald, P., & te Velde, E. (2011). Why do people postpone parenthood? Reasons and social policy incentives. *Human Reproduction Update*, 17(6), 848-860. <https://doi.org/10.1093/humupd/dmr026>
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Harvard University Press.
- Mishra, A., Kreyenfeld, M., & Neels, K. (2021). Intergenerational transmission of fertility: An application of the Lifespan Approach. *Population, Space and Place*, e2467. <https://doi.org/10.1002/psp.2467>
- Mocanu, S. (2023). Transmiterea transgenerațională a fertilității și satisfacția maritală: influența celor două dimensiuni asupra fertilității proiectate. *Sociologie Românească*, 21(1), xx-xx.
- Morgan, D. H. G. (2011). *Rethinking family practices*. Springer.
- Murdock, G. P. (1949). *Social Structure*. New York, NY: Macmillan.
- Mureșan, C., & Hoem, J. M. (2010). The negative educational gradients in Romanian fertility. *Demographic Research*, 22, 95-114. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2010.22.4>
- Muxel, A. (2007). *Individu et mémoire familiale. Pluriel*.
- Nazarinia Roy, R., Schumm, W. R., & Britt, S. L. (2014). *Transition to parenthood*. Springer.
- Newman, M. L., Stillman, B. S., & Perach, M. R. (2019). *Genograms, ecomaps, and family timelines in practice*. Routledge.
- Neyer, G., & Bernardi, L. (2011). Feminist perspectives on motherhood and reproduction. *Historical Social Research*, 36(2), 162-176. <https://doi.org/10.12759/hsr.36.2011.2.162-176>

- Neyer, G., Lappegård, T., & Vignoli, D. (2013). Gender equality and fertility: Which equality matters?. *European Journal of Population/Revue européenne de Démographie*, 29(3), 245-272. <https://doi.org/10.1007/s10680-013-9292-7>
- Neyer, G., Lappegård, T., & Vignoli, D. (2013). Gender equality and fertility: Which equality matters? *European Journal of Population*, 29(3), 245-272. <https://doi.org/10.1007/s10680-013-9292-7>
- Nguyen, A., Seal, A., Paterson, H., & Reid, C. (2019). Using simulation to prepare neophyte family therapists to engage with families. *Journal of Family Therapy*, 41(3), 355-377. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12201>
- Oh, J. H., Kim, H. R., & Yoon, K. H. (2006). Development and validation of a genogram based on emotional relationships scale in college students. *Korean Journal of Family Therapy*, 14, 58-72.
- Osmond, M. W., & Thorne, B. (1993). Feminist theories: The social construction of gender in families and society. In P. G. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R. Schumm, & S. K. Steinmetz (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (pp. 591-625). Plenum Press.
- Parsons, T. (1955). The American Family: Its Relations to Personality and to the Social Structure. In T. Parsons & R. F. Bales (Eds.), *Family, Socialization and Interaction Process* (pp. 3-33). Glencoe, IL: Free Press.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications.
- Peletz, N. (2009). The genogram as an assessment and intervention tool in palliative care family meetings. *Psycho-Oncologie*, 3(1), 5-12.
- Pereda, N., & Díaz-Faes, D. A. (2020). Family violence against children in the wake of COVID-19 pandemic: A review of current perspectives and risk factors. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 14(1), 1-7. <https://doi.org/10.1186/s13034-020-00347-1>

- Philipov, D., Liefbroer, A. C., & Klobas, J. E. (Eds.). (2015). Reproductive decision-making in a macro-micro perspective. Springer.
- Power, K. (2020). The COVID-19 pandemic has increased the care burden of women and families. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 16(1), 67-73. <https://doi.org/10.1080/15487733.2020.1776561>
- Prime, H., Wade, M., & Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*, 75(5), 631-643. <https://doi.org/10.1037/amp0000660>
- Randall, S., & Koppenhaver, T. (2004). Qualitative data in demography: The sound of silence and other problems. *Demographic Research*, 11, 57-94. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2004.11.3>
- Reed, J. (2007). *Appreciative inquiry: Research for change*. Sage Publications.
- Rempel, G. R., Neufeld, A., & Kushner, K. E. (2007). Interactive use of genograms and ecomaps in family caregiving research. *Journal of Family Nursing*, 13(4), 403-419. <https://doi.org/10.1177/1074840707307917>
- Rijken, A. J., & Thomson, E. (2011). Partners' relationship quality and childbearing. *Social Science Research*, 40(2), 485-497. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2010.10.001>
- Rodgers, R. H., & White, J. M. (1993). Family development theory. In P. G. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R. Schumm, & S. K. Steinmetz (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (pp. 225-254). Plenum Press.
- Rosenthal, G. (2017). *Interpretive social research: An introduction*. Göttingen University Press.
- Rotariu, T. (2006). Romania and the second demographic transition: The traditional value system and low fertility rates. *International Journal of Sociology*, 36(1), 10-27. <https://doi.org/10.2753/IJS0020-7659360102>
- Rotariu, T. (2010). *Studii demografice*. Polirom.

- Sameroff, A. (2009). *The transactional model of development: How children and contexts shape each other*. American Psychological Association.
- Scott, J. (2007). Power, domination and stratification: Towards a conceptual synthesis. *Sociologia, Problemas e Práticas*, 55, 25-39.
- Segalen, M. (2019). *The Family Myth: A Study of the Relationship between Generations*. John Wiley & Sons.
- Shen, K., Yang, Y., Wang, T., Zhao, D., Jiang, Y., Jin, R., ... & Gao, L. (2020). Diagnosis, treatment, and prevention of 2019 novel coronavirus infection in children: Experts' consensus statement. *World Journal of Pediatrics*, 16, 223-231. <https://doi.org/10.1007/s12519-020-00343-7>
- Smart, C. (2011). Relationality and socio-cultural theories of family life. In R. Jallinoja & E. D. Widmer (Eds.), *Families and kinship in contemporary Europe* (pp. 13-28). Palgrave Macmillan.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and Family*, 38(1), 15-28.
- Stacey, J. (1996). *In the name of the family: Rethinking family values in the postmodern age*. Beacon Press.
- Stein, P., Willen, S., & Pavetic, M. (2014). Couples' fertility decision-making. *Demographic Research*, 30(63), 1697-1732. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2014.30.63>
- Sydsjö, G., Lampic, C., Bladh, M., & Svanberg, A. S. (2015). Oocyte and sperm donors' opinions on the acceptable number of offspring. *Acta obstetricia et gynecologica Scandinavica*, 94(6), 634-641. <https://doi.org/10.1111/aogs.12621>
- Thomson, E. (1997). Couple childbearing desires, intentions, and births. *Demography*, 34(3), 343-354.
- van Gelder, N., Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., & Oertelt-Prigione, S. (2020). COVID-19: Reducing the risk of infection might increase the risk of

intimate partner violence. *EClinicalMedicine*, 21, 100348.
<https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100348>

- Walsh, F. (2016). Family resilience: A developmental systems framework. *European Journal of Developmental Psychology*, 13(3), 313-324.
<https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1154035>
- Walsh, F. (2016). *Strengthening family resilience* (3rd ed.). Guilford Press.
- Watts, C., & Shrader, E. (1998). How to do (or not to do)...: The genogram: a new research tool to document patterns of decision-making, conflict and vulnerability within households. *Health Policy and Planning*, 13(4), 459-464. <https://doi.org/10.1093/heapol/13.4.459>
- Watts-Jones, T. D. (2004). The evidence of things seen and not seen: The legacy of race and racism. *Family Process*, 43(4), 503-508.
- White, J. M., & Klein, D. M. (2008). *Family theories* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Widmer, E. D. (2010). *Family configurations: A structural approach to family diversity*. Ashgate Publishing.
- Widmer, E. D., Aeby, G., & Sapin, M. (2013). Collecting family network data. *International Review of Sociology*, 23(1), 27-46.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4th ed.). Sage.